

Nirvana

TÜRKÇE ÖĞRETMENLERİ ÇALIŞMA GRUBU

FİİLDE ÇATI KONUSU ETKİNLİKLERİ

Hazırlayanlar

Halil AKİLLİOLU
İsmail ÇUBUKÇU
Mustafa AKBALIK

Fiillerin özneye ve nesneye göre durumlarına çatı denir. Fiiller çatı bakımından iki başlıkta incelenir.

- a. Nesnesine göre fiiller
- b. Öznesine göre fiiller

Örnek

“Marketten zeytin aldım.”

Bu cümledeki “aldım” fiili de geçişli bir fiildir. Çünkü cümledeki “zeytin” ifadesi cümlelerin nesnesidir.

NESNESİNE GÖRE FİİLLER

Türkçede bazı fiiller bir nesneyi etkilerken bazıları nesneleri etkilemez. Bu bakımdan fiiller geçişli ve geçişsiz olarak ikiye ayrılır.

Geçişli Fiiller

Bir nesneyi etkileyen, yani nesne alabilen fiillerdir. Geçişli fiiller, nesneyi bulmak için kullandığımız “kimi, neyi, ne” sorularından birine cevap verir.

Örnek

“Yeni aldığı kitabı bir gecede okumuşt.”

Bu cümledeki “okumuşt” fiiline “neyi” sorusunu sorarsak “yeni aldığı kitabı” cevabını alırsınız. Buradan hareketle “okumuşt” fiilinin geçişli bir fiil olduğunu söyleyebiliriz.

Örnek

“Elif, okula giderken arkadaşını görd.”

Bu cümledeki “görd” fiili de geçişli bir fiildir. Çünkü “görd” fiiline “kimi” sorusunu sorduğumuzda “arkadaşını” cevabını alırsınız. Bu sözcük cümlede nesne görevinde olduğu için “görd” fiili geçişli bir fiildir.

Bir fiilin geçişli olabilmesi için cümlede öge olarak nesnenin bulunması şart değildir. Yani yüklem geçişli olduğu hâlde cümlede nesne kullanılmayabilir. Önemli olan fiilin, nesneyi bulmak için kullandığımız “ne, neyi, kimi” sorularından birine cevap vermesidir.

Örnek

“Yıllardır evdeki gizli kasada saklıyord.”

Bu cümledeki “saklıyord” fiili “neyi” sorusuna cevap verebilecek bir fiildir. Bu soruya saati, fotoğrafı, kitabı vb. cevaplar verilebilir. Öyleyse “saklıyord” fiili, geçişli bir fiildir ancak cümlede nesne kullanılmamıştır.

Kazanım Pekiştirme 1

Aşağıdaki cümlelerden yüklemi geçişli olanlarının sonuna “✓” işareti koyunuz.

1. Pırl pırl parlayan güneşi görmeyi için perdeyi açtım. (...)
2. Bu adamı mahalle muhtarlığına aday göstermişler. (...)
3. Her akşam uyumadan on beş dakika önce kitap okurum. (...)
4. Babamın anlattığı fıkraya hepimiz dakikalarca güldük. (...)
5. Bu sabah yorgun olduğum için öğleye doğru uyanabildim. (...)
6. Yıllar sonra onu karşımda görünce çok şaşırdım. (...)
7. Bugünün son vapuruna yetişebilmek için dakikalarca koştum. (...)

Geçişsiz Fiiller

Bir nesneyi etkilemeyen yani nesne alamayan fiiller geçişsiz fiildir. Bu fiiller nesneyi bulmak için sorduğumuz “ne, neyi, kimi” sorularına cevap veremez.

Örnek

“Ahmet Bey sonunda tüm borçlarından kurtuldu.”

“Geçen gün yağmurda ıslanınca hastalandım.”

Bu cümlelerdeki “kurtuldu” ve “hastalandım” fiilleri “ne, neyi, kimi” sorularından herhangi birine cevap veremez. Bu nedenle “kurtuldu” ve “hastalandım” fiilleri geçişsizdir.

Örnek

“Bu yıl tatil için Karadeniz yaylalarına gidiyoruz.”

“Kasabayı kuşatan dağların zirvesine sis çökmüştü.”

Bu cümlelerdeki “gidiyoruz” ve “çökmüştü” fiilleri de geçişsizdir.

Türkçede “in-, çık-, gez-, dolaş-, yaşa-, çal-” gibi bazı fiiller çift çatılı özelliğe sahiptir. Yani bu fiiller cümlede nesnenin bulunup bulunmaması durumuna ve fiillerin anlamına göre nesne alabilir ya da almayabilir.

Örnek

“Amcamlar 1998’den beri İzmir’de yaşıyorlar.”

Özne Zarf Yer Yüklemler
tamlayıcısı tamlayıcısı

Bu cümlede nesne kullanılmadığı için “yaşıyorlar” fiili geçişsiz fiildir.

Örnek

“Asiye Hanım, hayatının en güzel günlerini

Özne Belirtili nesne

bu kasabada yaşamıştı.”

Yer tamlayıcısı Yüklemler

Bu cümlede nesne kullanıldığı için “yaşamıştı” fiili, geçişli fiildir. Oysa önceki cümlede aynı fiil geçişsiz fiildi.

Bir fiilin geçişli olup olmadığını eylemin öñüne “onu” zamirini getirerek de anlayabiliriz. “Onu” zamiriyle anlamlı bir söz öbeğı oluşturan eylemler geçişli, oluşturmamayanlar geçişsiz eylemdir.

Örnek**Geçişli Fiiller**

onu	seviyorum	✓
onu	almalıydın	✓
onu	bulmuşlar	✓

Kazanım Pekiştirme 2

- 1 1. geliyor 2. temizledim 3. görmüş 4. arasin
Yukarıdaki fiillerden hangisi geçişsizdir?
A. 1. B. 2. C. 3. D. 4.

Çözüm

“Geliyor” fiili, “onu” zamiriyle anlamca bütünlük göstermediğı için geçişsizdir. “Temizledim, görmüş ve arasin” fiilleri ise “onu” zamiriyle anlamca bütünlük gösterdiği için geçişlidir. Doğru cevap “A” seçeneğidir.

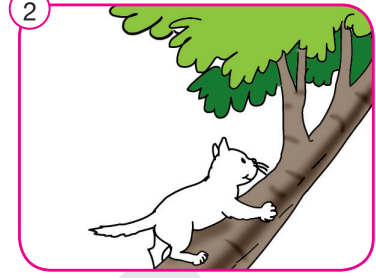
- 2 hesaplamak - kurtarmak - okumak - dönmek - sevmek - korkmak - doğrulmak
Yukarıdaki sözcüklerden kaç tanesi geçişli fiildir?
A. 2 B. 3 C. 4 D. 5

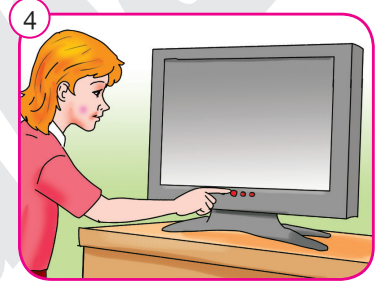
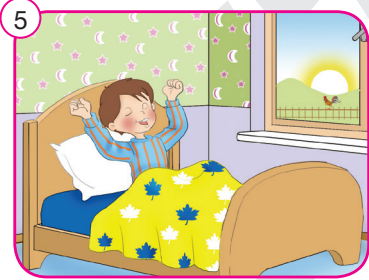
Çözüm

“hesaplamak”, “kurtarmak”, “okumak”, “sevmek” fiilleri “neyi?” sorusuna yanıt verir. Ancak “dönmek”, “korkmak” ve “doğrulmak” fiilleri “neyi?” sorusuna yanıt vermez. Doğru cevap “C” seçeneğidir.

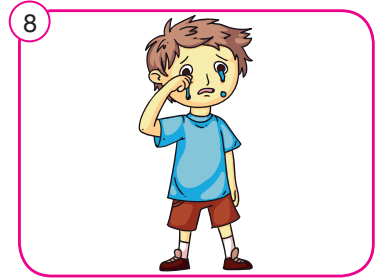
Kazanım Pekiştirme 3

Aşağıdaki görsellerin ifade ettiği fiillerin geçişli olanlarına (✓), olmayanlarına (X) işareti koyunuz.

☐

☐

☐

☐

☐

☐

☐

☐

Kazanım Pekiştirme 4

Aşağıdaki cümlelerden yüklemli geçişli olanların sonuna "+", olmayanların sonuna "-" işareti koyunuz.

1.	Bundan sonra daha dikkatli davranmalısınız.	
2.	Öğrencilerden biri bana bir kâğıt uzattı.	
3.	Arabamız Adapazarı ile Hendek arasında arızalandı.	
4.	Düşünce oluşumu, bu dönemde iyice hızlanmıştı.	
5.	İpliği pazara çıkınca pılsını pırtısını toplayıp burayı terk etti.	
6.	Yazar hikâyesine olayın geçtiği yeri anlatarak başlıyor.	
7.	Evin balkonundan caddeden geçenleri izliyorum.	
8.	İşe yaramaz bir sürü kâğıdı çöpe attım.	
9.	Mahalle bu dedikoduyla bir süre çalkalandı.	
10.	Müdür, okulun bahçesindeki çöpleri öğrencilere toplattı.	
11.	Elindeki kitapları masanın üstüne bıraktı.	
12.	Kitapta önemli gördüğüm cümlelerin altını çiziyorum.	
13.	Kardeşinin gelmesine en çok o sevinmişti.	
14.	Akvaryumdaki balıkların birkaçı ölmüştü.	
15.	Kısa zaman sonra bu mahalleden taşınacağız.	
16.	Rüzgâr, her zamankinden daha hızlı esiyordu.	
17.	Bütün köylüler kaymakamı karşılamaya gitmişti.	
18.	O kolyeyi ben de çok beğenmiştim.	
19.	Bu geziye okulun başarılı öğrencileri katılacak.	
20.	Onun fırsatçı biri olduğunu herkes bilir.	
21.	Yeni aldığım telefonu dün otobüste kaybettim.	
22.	Denizlerimiz her geçen gün biraz daha kirleniyor.	
23.	Ağlayan çocuğu susturmaya uğraşıyorduk.	
24.	Acılar içinde kıvranan hastayı doktora götürdüler.	
25.	Size duyduğum bu sevgiyi aslında hak etmiyorsunuz.	
26.	Yarınki toplantıda bu meseleyi görüşürüz.	
27.	Çocuklar, bu parkı çok seviyor.	
28.	Buradan taşınacağınızı duyunca çok üzüldüm.	
29.	Akşam, sahildeki kır lokantasında buluşalım.	
30.	Onun kalbini kırmak istememişim aslında.	

ÖZNELERİNE GÖRE FİLLER

Cümledeki öznenin “yüklem bildirdiği işi yapma durumuna” göre fiiller iki ana başlıkta incelenir.

- Etken fiiller
- Edilgen fiiller

Etken Fiiller

Gerçek bir özne tarafından gerçekleştirilen eylemlere “etken fiil” denir. Bu eylemlerin yüklem görevi üstlendiği cümlelerde gizli veya açık, gerçek bir özne vardır. Yani fiili kimin ya da neyin gerçekleştirdiği bellidir.

Örnek

“Işığın zorlukla girdiği eski ve büyük bir istasyonda bekliyorduk.”

Yüklem

“Yan dairede oturanlar, aidat ödememiş.”

Özne

Yüklem

Yukarıdaki cümlelerin birincisinde “biz”, ikincisinde de “yan dairede oturanlar” özne görevindedir. Buna göre “bekliyorduk” ve “ödememiş” fiilleri, belli bir özne tarafından gerçekleştirildiği için etken fiildir.

Örnek

“Dün gece çıkan rüzgâr, evin birçok camını

Özne

kırılmıştı.”

Yüklem

“Gençliğimiz, her geçen gün uçuruma doğru

Özne

gidiyor.”

Yüklem

“Ankara’nın havası, bu mevsimde insanı oldukça

Özne

rahatsız eder.”

Yüklem

“Dayımlar, yıllardır İstanbul’da oturuyorlar.”

Özne

Yüklem

“Kapının önünde ilginç bir paket duruyordu.”

Özne

Yüklem

Yukarıdaki cümlelerde “kırılmıştı, gidiyor, rahatsız eder, oturuyorlar, duruyordu” yüklemeleri etken eylemdir. Çünkü bu eylemlerin belirttiği işi gerçekleştiren öznelere bellidir.

Etken fiiller, birden çok şahıs tarafından karşılıklı veya birlikte gerçekleştirilirse ve “-ş” ekiyle türetilmişse “işteş fiil” adını alır.

Örnek

“Onunla dün Kızılay’da buluştuk.”

İşteş fiil

Etken fiilin bildirdiği iş özneyi etkilerse (yani özne hem işi yapıp hem işten etkilenirse) ve fiil “-l/ -n” eklerinden birisiyle türetilmişse “dönüşlü fiil” adını alır.

Örnek

“Kolileri beşinci kata taşıyınca çok yoruludum.”

Dönüşlü fiil

Kazanım Pekiştirme 5

Aşağıdaki cümlelerde yüklemelerin öznelerine göre çatılarını tespit ediniz. Tablodaki uygun bölme-ye ✓ işareti koyunuz.

		Etken Çatı	Edilgen Çatı
1.	Bizim evde dışarının işleriyle hep ben ilgilenirim.		
2.	Herkes gibi biz de burada olmaktan mutluluk duyarız.		
3.	Eldeki imkânlar değerlendirilip bir sonuca ulaşılacak.		
4.	Eleştirmen, içinde yaşadığı toplumun özelliklerini taşır.		
5.	Bu ilginç olay kasabanın her yerinde duyulmuş.		
6.	Yalının önündeki kalabalık merakla bekleyordu.		
7.	Günümüzde çocukların eğitimine daha çok dikkat ediliyor.		
8.	Bu şehir daracık tarihî sokaklarıyla tanınır.		

Edilgen Fiiller

Gerçek öznesi belli olmayan fiillere edilgen fiil denir. Bu fiillerin bildirdiği işi cümledeki özne değil, başkası yapar. Özne ise yapılan işten etkilenir. Bu nedenle bu fiillerin bulunduğu cümlelerdeki özneye "sözde özne" denir. Edilgen fiiller "-l/-n" çatı eklerinden birisiyle türetilir.

Örnek

"Bizim mahalledeki boş araziye bir spor salonu

Sözde özne

yapılmıştı."

Yüklem

"Karşı binadaki büyük daire bugün satıldı."

Sözde

Yüklem

Bu cümlelerdeki "yapılmıştı, satıldı" fiilleri edilgen fiildir. Çünkü hem fiillerin bildirdiği iş, başkası tarafından gerçekleştirilmiştir hem de fiiller "-l" ekiyle türetilmiştir.

Örnek

"Bu pastanın yapımında taze meyve kullanılıyor."

"Evin camları ve duvarları iyice silinmişti."

"Ressamın eserleri bir ay boyunca sergilenmişti."

"Okulun yeni binası eylülde hizmete açılacak."

Yukarıdaki cümlelerde fiillerin bildirdiği iş, başkası tarafından yapılmıştır ve fiiller -l/-n eklerinden birini almıştır.

Bu nedenle "kullanılıyor, silinmişti, sergilendi, açılacak" fiilleri edilgendir.

Çatı, fiillerin özneye ve nesneye göre durumlarıdır. Bu nedenle yüklemi isim olan cümlelerde çatı özelliği aranmaz.

Örnek

"Beyaz keleklerin danslarını izlemek ne güzeldi."

Yüklem (isim)

Bu cümlelerin yüklemi bir fiil olmadığı için bu cümlede çatı özelliği aranmaz.

Kazanım Pekiştirme 6

Aşağıdaki cümlelerde yüklemelerin özneye göre çatılarını tespit ediniz. Tablodaki uygun bölmeye "✓" işareti koyunuz.

		Etken Çatı	Edilgen Çatı
1.	Emlakçı, evi emekli bir subaya satmış.		
2.	Aniden bastıran sıcaklar insanları bunalttı.		
3.	Bu pazarda antika ev eşyaları satılıyor.		
4.	Bu bölümde sadece on iki hikâye üzerinde durulmuştur.		
5.	Otobüse binmeden önce herkesle kucaklaştı.		
6.	Burada fazla kalamayacağımızı söylüyorlar.		
7.	Sınavı kazananlar geziye götürülecekmiş.		
8.	Tıp fakültesini bitirdiğim için babam benimle gurur duyuyor.		
9.	Derslerine planlı şekilde çalışmalısın.		
10.	Bu sabah durakta okul arkadaşım ile karşılaştım.		

Destekleriniz için grubumuza bekleriz: <https://www.facebook.com/groups/595410524345221>

MUSTAFA AKBALIK

İSMAİL ÇUBUKÇU

HALİL AKILLIOĞLU

FİİLDE ÇATI KONUSU ETKİNLİKLERİ CEVAP ANAHTARI

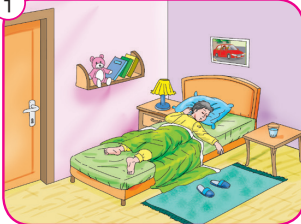
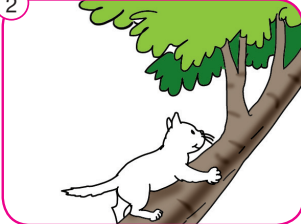
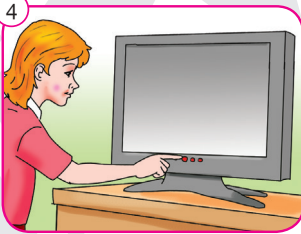
Kazanım Pekiştirme 1

1. Pırlıl pırlıl parlayan güneşi görmeki için perdeyi açtım. (✓)
2. Bu adamı mahalle muhtarlığına aday göstermişler. (✓)
3. Her akşam uyumadan on beş dakika önce kitap okurum. (✓)
4. Babamın anlattığı fıkra ya hepimiz dakikalarca güldük. (...)
5. Bu sabah yorgun olduğum için öğleye doğru uyanabildim. (...)
6. Yıllar sonra onu karşımda görünce çok şaşırdım. (...)
7. Bugünün son vapuruna yetişebilmek için dakikalarca koştum. (...)

Kazanım Pekiştirme 2

- 1 Çözümü verilmiştir.
- 2 Çözümü verilmiştir.

Kazanım Pekiştirme 3

1 ✗	2 ✗
3 ✓	4 ✓
5 ✗	6 ✗
7 ✓	8 ✗

Kazanım Pekiştirme 4

1.	Bundan sonra daha dikkatli davranmalısınız.	-
2.	Öğrencilerden biri bana bir kâğıt uzattı.	+
3.	Arabamız Adapazarı ile Hendek arasında arızalandı.	-
4.	Düşünce oluşumu, bu dönemde iyice hızlanmıştı.	-
5.	İpliği pazara çıkınca pılsını pırtısını toplayıp burayı terk etti.	+
6.	Yazar hikâyesine olayın geçtiği yeri anlatarak başlıyor.	-
7.	Evin balkonundan caddeden geçenleri izliyorum.	+
8.	İşe yaramaz bir sürü kâğıdı çöpe attım.	+
9.	Mahalle bu dedikoduyla bir süre çalkalandı.	-
10.	Müdür, okulun bahçesindeki çöpleri öğrencilere toplattı.	+
11.	Elindeki kitapları masanın üstüne bıraktı.	+
12.	Kitapta önemli gördüğüm cümlelerin altını çiziyorum.	+
13.	Kardeşinin gelmesine en çok o sevinmişti.	-
14.	Akvaryumdaki balıkların birkaçı ölmüştü.	-
15.	Kısa zaman sonra bu mahalleden taşınacağız.	-
16.	Rüzgâr, her zamankinden daha hızlı esiyordu.	-
17.	Bütün köylüler kaymakamı karşılamaya gitmişti.	-
18.	O kolyeyi ben de çok beğenmiştim.	+
19.	Bu geziye okulun başarılı öğrencileri katılacak.	-
20.	Onun fırsatçı biri olduğunu herkes bilir.	+
21.	Yeni aldığım telefonu dün otobüste kaybettim.	+
22.	Denizlerimiz her geçen gün biraz daha kirleniyor.	-
23.	Ağlayan çocuğu susturmaya uğraşıyorduk.	-
24.	Acılar içinde kıvranan hastayı doktora götürdüler.	+
25.	Size duyduğum bu sevgiyi aslında hak etmiyorsunuz.	+
26.	Yarınki toplantıda bu meseleyi görüşürüz.	+
27.	Çocuklar, bu parkı çok seviyor.	+
28.	Buradan taşınacağınızı duyunca çok üzüldüm.	-
29.	Akşam, sahildeki kır lokantasında buluşalım.	-
30.	Onun kalbini kırmak istememişim aslında.	+

 Kazanım Pekiştirme 5

		Etken Çatı	Edilgen Çatı
1.	Bizim evde dışarının işleriyle hep ben ilgilenirim.	✓	
2.	Herkes gibi biz de burada olmaktan mutluluk duyarız.	✓	
3.	Eldeki imkânlar değerlendirilip bir sonuca ulaşılacak.		✓
4.	Eleştirmen, içinde yaşadığı toplumun özelliklerini taşır.	✓	
5.	Bu ilginç olay kasabanın her yerinde duyulmuş.		✓
6.	Yalının önündeki kalabalık merakla bekledi.	✓	
7.	Günümüzde çocukların eğitimine daha çok dikkat ediliyor.		✓
8.	Bu şehir daracık tarihi sokaklarıyla tanınır.		✓

 Kazanım Pekiştirme 6

		Etken Çatı	Edilgen Çatı
1.	Emlakçı, evi emekli bir subaya satmış.	✓	
2.	Aniden bastıran sıcaklar insanları bunalttı.	✓	
3.	Bu pazarda antika ev eşyaları satılıyor.		✓
4.	Bu bölümde sadece on iki hikâye üzerinde durulmuştur.		✓
5.	Otobüse binmeden önce herkesle kucaklaştı.	✓	
6.	Burada fazla kalamayacağımızı söylüyorlar.	✓	
7.	Sınavı kazananlar geziye götürülecekti.		✓
8.	Tıp fakültesini bitirdiğim için babam benimle gurur duruyor.	✓	
9.	Derslerine planlı şekilde çalışmalısın.	✓	
10.	Bu sabah durakta okul arkadaşım ile karşılaştım.	✓	

Diğer çalışmalarımız için grubumuza bekleriz.

<https://www.facebook.com/groups/595410524345221>

LGS'nin **NİRVANA** 'sı

**Artık
5,6,7. Sınıfların da**

NİRVANA 'sı

Şimdi Bizim Zamanımız...

Türkçe

Müfredata
%100
Uyumlu

Günlük
Yaş amla
İlişkilendirilmiş
Sorular

Sözel Mantık
ve Görsel
Okuma
Soruları

berkayyayincilik

berkayyayincilik

Berkay
Yayincılık

www.berkayyayin.com.tr